Vedrørende sagens omkostninger

23 Ifølge procesreglementets artikel 69, stk. 2, skal den part, der taber sagen, afholde sagens omkostninger; Kommissionen har i det væsentlige tabt sagen og tilpligtes derfor at afholde sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (anden afdeling)

1. **Kommissionen for De europæiske Fællesskaber tilpligtes som invaliditetserstatning at betale sagsøgeren, frk. B., et beløb, som svarer til en invaliditetsgrad på 60 %, og som skal beregnes efter reglerne i tjenestemandsvedtægtens artikel 73, foruden det til en invalitetsgrad på 15 % svarende beløb, som allerede er udbetalt hende.**

2. **Kommissionen afholder sagens omkostninger.**

Mackenzie Stuart Sørensen Touffait

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 2. oktober 1979.

A. Van Houtte
Justitssekretær

A. J. Mackenzie Stuart
Formand for anden afdeling

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT G. REISCHL FREMSAT DEN 12. JULI 1979 [1]

Høje Ret.

Den sag, som jeg i dag skal tage stilling til, angår følgerne af et i tjenesten indtruffet ulykkestilfælde, som Domstolen allerede tidligere har beskæftiget sig med, nemlig i dommen af 12. juli 1973 (frk. B. mod Kommissionen, sag 74/72, Sml. 1973, s. 847). Jeg kan

1 — Oversat fra tysk.

derfor i min redegørelse for de indtil da foreliggende faktiske omstændigheder nøjes med at omtale de omstændigheder, der er strengt nødvendige for forståelsen af sagsforholdet, og kan for så vidt angår nærmere enkeltheder henvise til nævnte dom og til Karl Roemer's forslag til afgørelse af 21. juni 1973.

Sagsøgeren, frk. B., der er tjenestemand i Kommissionen, kom den 3. januar 1968, i tjenestetiden, til skade ved, at hun faldt under ophold i Kommissionens lokaler, og hun blev med »tre alvorlige knoglebrud i foden med stor afstand mellem brudstykkerne samt forvridning af højre ankel« bragt til et hospital, hvor hun blev opereret. Siden da er hun ikke blevet fuldstændig helbredt, og har — bortset fra korte perioder — ikke arbejdet. I slutningen af 1973 måtte sagsøgeren, der for tiden har sygeorlov og bor i Italien, underkaste sig en kræftoperation.

I 1972 anerkendte Kommissionen i medfør af tjenestemandsvedtægtens artikel 73, at sagsøgeren havde pådraget sig en vedvarende, delvis invaliditet på 9 %. Efter at sagsøgeren havde indbragt denne afgørelse for Domstolen for at få fastsat en højere invaliditetsgrad, enedes parterne om en voldgiftsprocedure med henblik på at lade graden af den vedvarende, delvise invaliditet fastsætte af en uvildig læge, som skulle udpeges af parterne i fællesskab. I den allerede nævnte dom fandt Domstolen derfor bl.a., at søgsmålet for så vidt måtte afvises, idet »Domstolen ikke [kan] udtale sig før ... voldgiftsprocedure[n] er gennemført«. For så vidt angår kravet om morarenter, fremhævede Domstolen, at renternes størrelse ikke kunne fastslås, før sagsøgerens vedvarende, delvise invaliditetsgrad var fastsat.

Den som voldgiftsmand udpegede læge, dr. Vita, Milano, fastslog i sin erklæring af 21. februar 1975, at frk. B. led af virkningerne og følgerne af tre knoglebrud i foden og en forvridning af højre ankel, ledsaget af symptomer på sekundær arthrose, endvidere under virkningerne og følgerne af en som følge af forekomsten af et karcinom nødvendiggjort fjernelse af venstre bryst med rydning af armhulens lymfekirtler samt af et let depressions- og ængstelighedssyndrom af reaktiv karakter. De tre knoglebrud i foden med forvridningen af anklen og den vedvarende, anatomisk betingede funktionsforringelse, særlig i ankelregionen med muskelhypotrofi i dette led, samt den begyndende arthrose måtte føres tilbage til følgerne af frk. B.'s ulykkestilfælde. Den skade, der berettigede til en ydelse, måtte derfor anslås til 15 % af maksimumsbeløbet ifølge forsikringsbetingelserne.

Sagsøgeren drog dog rigtigheden af dette resultat i tvivl i en skrivelse af 25. februar 1975 til Kommissionen, idet hun som begrundelse anførte, at erklæringen kun tog de fysiske og ikke de psykiske følgevirkninger af ulykken i betragtning. Sagsøgeren anmodede samtidig om, at et beløb svarende til den af den sagkyndige fastslåede invaliditetsgrad måtte blive overført a conto, samt om udbetaling af sædvanlig bankrente i Bruxelles fra ulykkestilfældets indtræden.

Efter en omfattende brevveksling enedes parterne endelig om at udpege dr. Bellini, Latina, som ny voldgiftsmand, og Kommissionen stillede efter fælles overenskomst mellem parterne ved skrivelse af 19. december 1975 dr. Bellini det spørgsmål, om det var påkrævet — ud over de allerede anerkendte 15 % — at fastsætte en ny procentsats for vedvarende, delvis invaliditet som følge af

eventuelle psykiske skader, som umiddelbart og udelukkende måtte føres tilbage til ulykkestilfældet. For det tilfælde, at spørgsmålet måtte besvares bekræftende, skulle det angives, til hvilken grad den vedvarende, delvise invaliditet måtte fastsættes.

I sin voldgiftsafgørelse af 26. oktober 1976, som Kommissionen modtog den 30. oktober, nåede dr. Bellini til følgende resultat:

»Der er i dr. Vita's sagkyndige erklæring ikke taget hensyn til de psykiske skader, som er forvoldt frk. B. som følge af traumet. Efter min opfattelse har de psykiske skader, som frk. B. lider af, og som umiddelbart og udelukkende er en følge af den ulykke, som hun blev udsat for i Luxembourg den 3. januar 1968, ført til, at hun har pådraget sig en vedvarende, fuldstændig invaliditet.«

Ved skrivelse af 3. februar 1977 spurgte Kommissionen derpå dr. Bellini, om ikke der kunne antages at foreligge en direkte og udelukkende sammenhæng mellem den alvorlige karakter af frk. B.'s sygdom (tumor i brystet) og de i forbindelse med ulykkestilfældet den 3. januar 1968 opståede psykologiske skadevirkninger af traumet. I sin besvarelse af 26. marts 1977 erklærede dr. Bellini, at der ikke forelå en sådan sammenhæng, idet han klart fremhævede, at de af ham konstaterede psykologiske skadevirkninger allerede var indtrådt, før den sygdom, som frk. B. led af, brød ud.

Ved skrivelse af 20. juni 1977 påklagede sagsøgeren i medfør af tjenestemandsvedtægtens artikel 90, stk. 2, administrativt den stiltiende afvisning af hendes begæring af 1. december 1976, hvori hun anmodede om, at dr. Bellini's voldgiftsafgørelse blev fuldbyrdet.

I sin svarskrivelse af 6. oktober 1977 gav Kommissionen udtryk for tvivl om, hvorvidt den af dr. Bellini konstaterede vedvarende, fuldstændige invaliditet, der angik arbejdsdygtigheden, kunne sidestilles med den i tjenestemandsvedtægtens artikel 73 omhandlede fuldstændige invaliditet. Kommissionen foreslog derfor, at parterne efter fælles overenskomst endnu engang rettede henvendelse til dr. Bellini for at opnå den nødvendige afklaring af dette spørgsmal. Sagsøgeren erklærede sig ved skrivelse af 25. oktober 1977 — med ét udtrykkeligt forbehold — indforstået hermed og foreslog bl.a. at forelægge voldgiftsmanden spørgsmålet om, i hvilket omfang — i hvilken grad eller med hvilken procentsats — den tilskadeskomnes fysiske og/eller psykiske helbredstilstand var blevet forringet som følge af ulykken.

Den 7. december 1977 sendte Kommissionen derpå dr. Bellini en ny skrivelse, som sagsøgeren først senere fik kendskab til; i denne skrivelse rejste Kommissionen det yderligere spørgsmål, om forringelsen af den psykiske helbredstilstand havde virkninger, som kunne sammenlignes med eller var identiske med den i forsikringsbetingelserne nævnte uhelbredelige sindssygdom, eller hvorledes forholdet mellem sagsøgerens forringede psykiske helbredstilstand og denne uhelbredelige sindssygdom i modsat fald måtte bedømmes.

Den 16. december anlagde frk. B. sag ved Domstolen.

Efter at sagen var anlagt, gav dr. Bellini den 10. januar 1978 Kommissionen meddelelse om, at det klart fremgik af hans erklæring, at de psykiske skader, frk. B. havde pådraget sig, ikke viste sig som en forstyrrelse af hendes intellektuelle evner eller bevidsthedstilstand, men kun havde indvirkning på hendes emotionelle funktioner. Dr. Bellini anførte endvidere, at skaden var en følge af en tilstand af dyb depression og særlig af en nervøst betinget uarbejdsdygtighed, som bevirkede, at der for patienten i forbindelse med enhver form for arbejde opstod en følelse af fuldstændig util-

strækkelighed i hendes tilværelse. Det var dog klart, at frk. B.'s psykiske helbredstilstand trods denne uarbejdsdygtighed ikke var forringet 100 %. Den *som følge af ulykken* indtrådte forringelse af hendes psykiske helbredstilstand kunne anslås til 60 %, den vedrørte hendes sindstilstand og påvirkede kun indirekte hendes intellektuelle evner.

Sagsøgeren har i sin replik endeligt nedlagt påstand om:

— at administrationens stiltiende afvisning af hendes begæring af 1. december 1976 og af hendes administrative klage af 20. juni 1977 vedrørende fuldbyrdelsen af dr. Bellini's voldgiftsafgørelse af 26. oktober 1976 annulleres; som følge heraf

— pålægges det Kommissionen for De europæiske Fællesskaber at fuldbyrde nævnte afgiftsafgørelse, og følgelig

— pålægges det Kommissionen at udbetale sagsøgeren et beløb, som beregnes i medfør af tjenestemandsvedtægtens artikel 73, og som svarer til en invaliditetsgrad på 100 %, dog med fradrag af det beløb, svarende til en invaliditetsgrad på 15 %, som allerede er udbetalt hende a conto,

subsidiært:

— pålægges det Kommissionen at udbetale sagsøgeren et beløb, som skal beregnes i henhold til tjenestemandsvedtægtens artikel 73, og som svarer til en forringelse af sagsøgerens helbredstilstand med 60 %, ud over det beløb svarende til en invaliditetsgrad på 15 %, som sagsøgeren allerede har modtaget a conto,

— pålægges det Kommissionen at svare sagsøgeren renter af hele beløbet ifølge ovennævnte påstande med den ved lov fastsatte rentesats på 5 %,

— pålægges det Kommissionen at afholde sagens omkostninger.

Kommissionen har, efter at den ligeledes har ændret sin påstand, nedlagt følgende påstand:

— det statueres, at sagsøgerens påstande ikke kan antages til realitetsbehandling og ikke kan tages til følge,

— det statueres, at den sagsøgeren anerkendte invaliditetsgrad udgør 15 %, og det fastslås, at det dertil svarende kapitalbeløb allerede er overført til sagsøgeren, og at der således ikke skyldes hendes yderligere beløb i henhold til vedtægtens artikel 73,

— subsidiært fastsættes der en højere invaliditetsgrad, dog ikke over 40 %, for dermed at tage hensyn til de psykiske skader, og det statueres, at forskellen mellem det beløb, der svarer til den således fastsatte invaliditetsgrad, og de beløb, der allerede er udbetalt på grundlag af en invaliditetsgrad på 15 %, skal udbetales,

— sagsøgte frifindes for rentepåstanden, subsidiært fastsættes det tidsrum, for hvilket renter skal svares, efter billighed, hvorved det beløb svarende til en invaliditetsgrad på 9 %, som Kommissionen allerede har udbetalt i marts 1972, skal tages i betragtning,

— hver part bærer sine omkostninger.

Jeg skal herefter tage stilling til disse påstande som følger:

I — Jeg skal først omtale *formalitetsspørgsmålene i sagen.* Kommissionen har — uden dog at nedlægge en formel afvisningspåstand — anført, at sagen ikke kan antages til realitetsbehandling,

idet sagsøgeren ved skrivelse af 25. oktober 1977 erklærede sig indforstået med Kommissionens forslag om at genoptage voldgiftsproceduren. Herved skulle søgsmålet og den forudgående administrative klage være blevet uden genstand. Uafhængigt deraf må det efter Kommissionens opfattelse i hvert fald udledes af dr. Bellini's skrivelse af 10. januar 1978, at han fuldstændig har ændret opfattelse, idet han ikke længere anerkender en fuldstændig invaliditet, men kun en delvis invaliditet på 60 %. Påstanden måtte derfor forfølge et andet mål end den oprindelige, med den virkning, at også formuleringen af påstanden måtte være ændret. Kommissionen har endelig anført, at sagsøgeren kun for det tilfælde, at denne nye påstand udtrykkeligt eller stiltiende blev forkastet, kunne indgive en ny administrativ klage og — såfremt denne blev forkastet — et nyt søgsmål.

Denne argumentation kan jeg dog af forskellige grunde ikke tilslutte mig. Det er ubestridt, at parterne, allerede før Domstolen afsagde sin dom af 12. juli 1973, blev enige om at afgøre de lægelige stridsspørgsmål gennem en voldgiftsprocedure, som omhandlet i artikel 13 i den forsikringsaftale, Kommissionen havde indgået med et privat forsikringsselskab, og at de den 18. juli 1974 efter fælles overenskomst overlod dr. Vita at træffe en for begge parter bindende voldgiftsafgørelse. Som vi også har hørt, enedes parterne, efter at denne kendelse var afsagt, om som ny voldgiftsmand at udpege dr. Bellini, som skulle tage stilling til, om der ud over den af dr. Vita fastslåede invaliditetsgrad på 15 % også skulle tages hensyn til psykiske skadevirkninger, som måtte føres tilbage til ulykkestilfældet, og i givet fald af hvilken størrelse. Ved at stille dette nye spørgsmål indledte parterne følgelig efter fælles overenskomst en ny voldgiftsprocedure, som afsluttedes med dr. Bellini's voldgiftsafgørelse af 26. oktober 1976, hvori det udtaltes, at sagsøgeren var blevet fuldstændig invalid som følge af de psykiske mén, som måtte føres tilbage til ulykkestilfældet. Den 1. december 1976 stillede sagsøgeren endelig krav om, at denne voldgiftskendelse, som ifølge artikel 13 i de nævnte forsikringsbetingelser var bindende for begge parter, blev fuldbyrdet. Da dette ikke skete, indgav sagsøgeren rettidigt en administrativ klage den 20. juni 1977. Da Kommissionen ikke besvarede klagen inden for fristen på fire måneder, anlagde hun — igen rettidigt — sag den 16. december 1977 mod denne stiltiende afvisning, idet hun nedlagde påstand om, at det blev pålagt Kommissionen til fuldbyrdelse af voldgiftsafgørelsen at udbetale sagsøgeren et beløb svarende til den i voldgiftsafgørelsen fastslåede invaliditetsgrad på 100 %.

Denne sag kunne kun være uden genstand, hvis sagsøgeren rent faktisk havde erklæret sig indforstået med på forslag af Kommissionen at genoptage den med erklæringen af 26. oktober 1976 afsluttede voldgiftsprocedure. Der er dog ingen holdepunkter herfor. Det fremgår nemlig allerede af Kommissionens skrivelse af 6. oktober 1977 til sagsøgeren, at heller ikke Kommissionen ønskede en ny voldgiftsprocedure indledt, men at der udelukkende skulle stilles et tillægsspørgsmål til den hidtidige voldgiftsmand for at få afklaret, hvor stor forringelsen af sagsøgerens fysiske og psykiske helbredstilstand — bortset fra arbejdsdygtigheden — måtte antages at være. I sin svarskrivelse af 25. oktober 1977 erklærede sagsøgeren sig da også principielt indforstået med, at der blev stillet et

tillægsspørgsmål, idet hun på forhånd fremkom med en eksakt formulering af spørgsmålet vedrørende forringelsen af hendes fysiske og psykiske helbredstilstand og samtidig tog forbehold med hensyn til eventuelle juridiske problemer, som måtte opstå som følge deraf. Som vi allerede har set, var det af Kommissionen stillede spørgsmål ikke formuleret, som foreslået af sagsøgeren. Et ensidigt og ikke efter fælles overenskomst stillet tillægsspørgsmål kan dog ikke bevirke, at voldgiftsproceduren må betragtes som genoptaget, og heraf følger, uden at jeg ønsker at gå ind på indholdet af dr. Bellini's besvarelse af 10. januar 1978, at der ikke må tages hensyn til den inden for rammerne af den allerede afsluttede voldgiftsprocedure. Det vil sige, at søgsmålet, der går ud på annullation af den stiltiende afvisning af den administrative klage af 20. juni 1977 samt fuldbyrdelse af voldgiftsafgørelsen af 26. oktober 1976, kan antages til realitetsbehandling.

II — Jeg skal herefter gå over til at omtale sagens realitet.

Sagsøgeren har nedlagt påstand om, at den stiltiende afvisning af hendes begæring af 1. december 1976 og af den derpå indgivne administrative klage af 20. juni 1977 ophæves, og at Kommissionen dømmes til, til gennemførelse af voldgiftsafgørelsen af 26. oktober 1976, at udbetale hende et beløb, som beregnes i medfør af tjenestemandsvedtægtens artikel 73, og som svarer til en invaliditetsgrad på 100 %, dog med fradrag af det beløb, hun allerede har fået udbetalt. Sagsøgeren har anført, at den voldgiftsprocedure, der er foreskrevet i den af Kommissionen med et privat forsikringsselskab indgåede forsikringsaftale, er forskriftsmæssigt gennemført, og at den afgørelse, der er truffet af den som voldgiftsmand udpegede læge, har bindende virkning. Denne voldgiftsprocedure, som Domstolen allerede i den første sag mellem parterne godkendte kunne gennemføres, afsluttedes med dr. Bellini's voldgiftsafgørelse af 26. oktober 1976. Kommissionens tillægsspørgsmål af 7. december 1977 blev stillet, uden at sagsøgerens samtykke var indhentet, og det kan derfor ikke tages i betragtning inden for rammerne af voldgiftsproceduren. Sagsøgeren har endvidere anført, at der i vedtægtens artikel 73 bl.a. lægges vægt på kriteriet vedvarende, total invaliditet. Formålet med disse regler er at sikre tjenestemanden mod tab eller forringelse af hans almindelige arbejdsdygtighed. Men den nedsættelse af arbejdsdygtigheden, som den af dr. Bellini omtalte procentsats på 100 vedrører, må imidlertid holdes adskilt fra en forringelse af en persons evne til at finde sig til rette i samfundet.

Kommissionen har derimod indtaget det standpunkt, at sagsøgeren efter dr. Bellini's nye erklæring af 10. januar 1978, hvori der kun tales om en forringelse af den psykiske helbredstilstand med 60 %, ikke længere kan kræve at modtage et beløb, som er beregnet på grundlag af en fuldstændig invaliditet. Den fejlagtige udtalelse i dr. Bellini's første erklæring må efter Kommissionens opfattelse bero på, at tjenestemandsvedtægtens artikel 73 sammenholdt med den af Kommissionen underskrevne forsikringspolice kun dækker sådanne ulykkesrisici, som fører til en forringelse af en persons fysiske og psykiske helbredstilstand. En forringelse af den fysiske og psykiske helbredstilstand må dog holdes adskilt fra en forringelse af tjenstdygtigheden. Erklæringen fra den som voldgiftsmand udpegede læge er ifølge

Kommissionen kun af ren lægelig karakter og kan ikke være forbindende for parterne eller for Domstolen, når der rejses spørgsmål om fortolkningen af vedtægten, som Domstolen i medfør af EØF-traktatens artikel 179 er enekompetent til at afgøre.

1. Når vi herefter går over til de spørgsmål, som parterne har omtalt, så har jeg allerede nævnt — for nu at begynde med det sidst fremsatte argument — at parterne efter dr. Vita's voldgiftsafgørelse efter fælles overenskomst besluttede at indlede en ny voldgiftsprocedure og som voldgiftslæge at udpege dr. Bellini. Parternes spørgsmål vedrørende procentsatsen for den eventuelle yderligere delvise invaliditet som følge af psykiske mén, som måtte føres tilbage til ulykken, kan kun forstås således, at dr. Bellini som voldgiftslæge skulle afgive erklæring om, hvorvidt der forelå en forringelse af den psykiske helbredstilstand, som måtte føres tilbage til ulykken, og i givet fald hvor stor en forringelse der måtte antages at være tale om. Ifølge forholdets natur kan en voldgiftslæge nemlig kun tage stilling til disse spørgsmål. Når afgørelsen imidlertid er truffet, følger det af selve voldgiftsprocedurens formål, at parterne for så vidt er bundet af afgørelsen. Dette kommer også til udtryk i forsikringspolicens artikel 13. Det er derfor utænkeligt, at Domstolen som et retsligt organ umiddelbart skulle afsige dom om et så omstridt lægeligt spørgsmål, om hvilket der foreligger en hel række forskellige sagkyndige erklæringer.

Hvis derimod arten og omfanget af forringelsen af den fysiske og psykiske helbredstilstand er fastslået på grundlag af voldgiftsafgørelsen, påhviler det Domstolen gennem en fortolkning af tjenestemandsvedtægten at afgøre, hvad der skal forstås ved total eller delvis invaliditet, som omhandlet i artikel 73, og til hvilken grad invaliditeten skal anslås.

Når vi efter det her anførte foretager en vurdering af dr. Bellini's voldgiftsafgørelse af 26. oktober 1976, står det fast, at de psykiske skader, som sagsøgeren har pådraget sig, og som må føres tilbage til ulykkestilfældet, ikke er taget i betragtning i dr. Vita's erklæring, og at skaderne har ført til, at sagsøgeren har pådraget sig en vedvarende, fuldstændig invaliditet. Hvorledes denne udtalelse nærmere skal forstås, har dr. Bellini redegjort for i sin skrivelse af 10. januar 1978, som dog — som allerede nævnt — ikke må tages i betragtning inden for rammerne af den pågældende voldgiftsprocedure.

Under de mundtlige forhandlinger for Domstolen den 14. juni 1979 har dr. Bellini dog også som vidne præciseret sin voldgiftsafgørelse yderligere. Som svar på et spørgsmål herom har dr. Bellini klart anført, at de psykiske skadevirkninger for sagsøgeren ikke beror på en forstyrrelse af hendes intellektuelle evner, men kun af hendes sindstilstand. Sagsøgeren lider navnlig af en med hysteriske udbrud forbundet kronisk depression, som bevirker, at hun ikke kan udføre regulært arbejde, uanset af hvilken art. På spørgsmålet om, hvorvidt skadevirkningen for hendes sindstilstand — under hensyn til dens alvorlige karakter — må siges at kunne sammenlignes med den i tabellen i forsikringspolicen omhandlede uhelbredelige sindssygdom, som skal ansættes til 100 %, har vidnet svaret, at spørgsmålet må besvares bekræftende for så vidt angår vanskelighederne ved at udføre et arbejde. Sagsøgeren er derfor 100 % uarbejdsdygtig. De af vidnet i skrivelsen af 10. januar 1978 nævnte 60 % vedrørte derimod udelukkende sagsøgerens evne til at

finde sig til rette i samfundet. Som følge af sin uarbejdsdygtighed lider hun af depressioner, af nedsat livsvilje og af manglende interesse for omverdenen. Den således nedsatte kontaktevne må ifølge vidnet anslås til omkring 60 %.

Det er altså to forskellige procentsatser, som står fast, og som Domstolen efter min opfattelse på grund af voldgiftsprocedurens bindende virkning principielt ikke kan fravige. Det er derfor kun et spørgsmål, efter hvilken af de to satser, 60 eller 100 %, det beløb, der skal udbetales ifølge tjenestemandsvedtægtens artikel 73, skal beregnes.

Domstolen skal derfor afklare to retsspørgsmål, som opstår i forbindelse med anvendelsen af tjenestemandsvedtægtens artikel 73. Den skal for det første afgøre, om den invaliditetsgrad, der skal fastlægges med henblik på anvendelsen af artikel 73, skal udmåles på grundlag af forringelsen af arbejdsdygtigheden eller på grundlag af det omfang, hvori den almindelige livsglæde, henholdsvis en persons integrationsevne er nedsat. For det andet skal den afgøre, om også forstyrrelser på det emotionelle område hører til de fysiske og psykiske skadevirkninger, for hvilke der ifølge vedtægtens artikel 73 skal udredes ydelser.

Besvarelsen af disse spørgsmål er ikke ligetil, idet invaliditetsbegrebet ikke er defineret i tjenestemandsvedtægten, og udtrykkelige bestemmelser om dette problem hverken findes i den på ulykkestidspunktet gældende forsikringspolice eller i de nu som gennemførelsesbestemmelser til tjenestemandsvedtægten gældende regler om sikring af de ved De europæiske Fællesskaber ansatte tjenestemænd mod risikoen for ulykker og erhvervssygdomme (Personaleposten, særudgave af 25. 2. 1977). Herefter kan der — som altid når der viser sig et ureguleret område i fællesskabsretten — kun gøres et forsøg på at finde nogle holdepunkter på grundlag af bestemmelsens ordlyd, betydning og systematiske placering, samtidig med at der tages hensyn til forsikringspolicen og de nævnte gennemførelsesbestemmelser af 1. januar 1977 samt til national ret.

2. Jeg skal først omtale det første, nemlig på hvilke betingelser der ifølge de i Fællesskaberne gældende regler om de ansattes retsstilling kan siges at foreligge invaliditet.

Kommissionen ønsker afklaret, om tjenestemandsvedtægtens artikel 73 giver dækning for risikoen for ulykkestilfælde, hvorved den fysiske og psykiske helbredstilstand forringes, eller om bestemmelsen også omfatter risici, som har indvirkning på en tjenestemands arbejdsdygtighed. Efter Kommissionens opfattelse kan det afgørende for konstateringen af invaliditetsgraden kun være forringelsen af den fysiske og psykiske helbredstilstand i almindelighed. Kommissionen har anført, at denne opfattelse støttes af, at der ifølge artikel 73 sammenholdt med forsikringspolicen kun skal betales et engangsbeløb, uafhængigt af følgerne af ulykkestilfældet for skadelidtes arbejdsdygtighed. Da der såvel i forsikringspolicen som i de siden den 1. januar 1977 gældende gennemførelsesbestemmelser findes en tabel med faste procentsatser for bestemte fysiske og psykiske skader, uden at den konkrete beskæftigelse, som udføres af den enkelte, omtales, kan det afgørende ikke være arbejdsdygtigheden. Desuden hedder det i forsikringspolicen udtrykkeligt, at invaliditetsgraden, når det drejer sig om tilfælde af vedvarende, delvis invaliditet, som ikke er nævnt i tabellen, skal fastsættes analogt på grundlag af de i tabellen indeholdte

oplysninger, uden at den forsikredes erhverv i denne forbindelse må tages i betragtning. Det må ligeledes udledes af artikel 73, stk. 2, sidste afsnit, og af artikel 25 i gennemførelsesbestemmelserne, der trådte i kraft den 1. januar 1977, at engangsydelsen for invaliditet, som omhandlet i vedtægtens artikel 73 og pensionsbestemmelserne i vedtægtens artikel 78, som udtrykkeligt beror på uarbejdsdygtigheden, må betragtes som fuldstændig adskilte. Også i gennemførelsesbestemmelsernes artikel 2, lægges der udelukkende vægt på forhold, som »har skadet tjenestemanden fysisk eller psykisk«, men ikke på tjenestemandens nedsatte arbejdsdygtighed.

Før jeg kommer nærmere ind på disse argumenter, vil jeg gerne nævne, at begge parter i sagen efter min opfattelse tager deres udgangspunkt i en forkert problemsstilling, når de stiller forringelsen af den fysiske og psykiske helbredstilstand i modsætning til nedsættelsen af arbejdsdygtigheden. Disse to kriterier udelukker — hvis de opfattes på den rigtige måde — ikke hinanden; tværtimod er de lægeligt konstaterbare fysiske og psykiske skader et brugbart kriterium, som såvel kan bringes i anvendelse med henblik på bedømmelsen af nedsættelsen af erhvervsevnen som med henblik på vurderingen af den formindskede livsglæde i almindelighed.

Jeg kan heller ikke følge Kommissionen i dens opfattelse, når den af den omstændighed, at utjenstdygtighed er en udtrykkelig betingelse i vedtægtens artikel 78 om krav på pension, medens dette ikke er tilfældet i artikel 73, slutter, at invaliditeten, som omhandlet i artikel 73, ikke kan referere sig til arbejdsdygtigheden som sådan. Denne fortolkning ville nemlig forudsætte, at der kun kan være tale om et alternativ mellem nedsat tjenstdygtighed og en forringelse af evnen til at finde sig til rette i dagliglivet. Hvis vi kaster et blik på medlemsstaternes retssystemer, vil vi nemlig se, at man ind imellem de to stadier kan placere den manglende erhvervsevne eller den almindelige uarbejdsdygtighed. Således opfattes f.eks. i den tyske socialforsikringsret utjenstdygtighed eller manglende evne til at udføre et bestemt erhverv principielt som et forstadium til manglende erhvervsevne. Den, der ansøger om en renteydelse, er utjenstdygtig eller mangler evne til at udføre et bestemt erhverv, når hans erhvervsevne ligger under en bestemt mindstesats, som udmåles på grundlag af gennemsnitsværdien for den erhvervsgruppe, som en forsikret med en lignende uddannelse og med lige så gode kundskaber og lige så stor dygtighed tilhører (jf. § 246, stk. 2, i Reichsversicherungsordnung, § 23, stk. 2, i Angestelltenversicherungsgesetz og § 46, stk. 2, i Reichsknappschaftsgesetz). Tilnærmelsesvis kan man derfor, for nu at bruge ordlyden i tjenestemandsvedtægtens artikel 78, også definere utjenstdygtighed således, at tjenestemanden er ude af stand til »at gøre tjeneste i en stilling i hans stillingsgruppe«. Ved manglende erhvervsevne forstås i tysk ret — uden at jeg her skal omtale de forskellige definitioner inden for de forskellige grene af socialforsikringsretten — fuldstændig eller delvis tab af evnen til at udnytte sin arbejdskraft som sådan økonomisk. Denne almindelige manglende erhvervsevne er på sin side et forstadium til et menneskes manglende evne til at finde sig til rette i tilværelsen i almindelighed. Det vil sige, at når sidstnævnte evne er nedsat med 100 %, har den pågældende også mistet hele sin erhvervsevne og er nødvendigvis også fuldstændig utjenstdygtig. Når en person overhovedet ikke kan udnytte sin arbejdskraft økonomisk, er han rent

logisk også utjenstdygtig. Denne trindeling kommer også til udtryk i tjenestemandsvedtægtens artikel 78, idet det der hedder, at den »tjenestemand, der er ramt af vedvarende invaliditet, som anses for fuldstændig, og *medfører,* at den pågældende er ude at stand til at gøre tjeneste i en stilling i hans stillingsgruppe ... [er] berettiget til invalidepension«. Når en tjenestemand ikke længere kan gøre tjeneste i en stilling svarende til hans lønklasse, har han altså ifølge artikel 78 rent logisk krav på en pension.

I de bestemmelser om forsikring mod ulykker og erhvervssygdomme, som er udstedt i medfør af tjenestemandsvedtægtens artikel 73, er der derimod tale om en ånden problematik. Her opstår spørgsmålet, om tjenestemanden som følge af ulykken eller erhvervssygdommen er blevet fuldstændig eller delvis invalid. Hvis der kun er tale om delvis invaliditet, kan tjenestemanden på trods heraf være i stand til at gøre tjeneste, om end med visse vanskeligheder. Disse vanskeligheder eller begrænsninger giver også grundlag for at lade ham modtage ydelser for vedvarende, delvis invaliditet. Men af det netop anførte fremgår det samtidig, at der i tjenestemandsvedtægtens artikel 73 ikke lægges vægt på utjenstdygtigheden. Det kan således ikke deraf udledes, om invaliditeten skal refererere sig til den almindelige evne til at finde sig til rette i tilværelsen eller til den almindelige erhvervsevne.

Følgende betragtninger taler efter min opfattelse for, at det i vedtægtens artikel 73 anvendte invaliditetsbegreb refererer sig til forringelsen af erhvervsevnen: for det første må det — som især sagsøgeren har henvist til — ikke overses, at såvel bidraget til forsikringen som forsikringsydelsen udmåles efter tjenestemandens grundløn, og at der allerede derved opstår en vis relation til arbejdet.

Endvidere kan der imidlertid også anføres bestemmelser, som viser os, at det også har været hensigten med de fællesskabsretlige bestemmelser at lade invaliditeten bero på udmålingen af, i hvilken grad erhvervsevnen er nedsat. Artikel 73 findes i tjenestemandsvedtægtens afsnit V, kapitel 2, under overskriften »Social sikring«. De tilsvarende bestemmelser i de fællesskabsretlige regler om social sikring er Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366). Til gennemførelse af denne forordning har Rådet udstedt forordning (EØF) nr. 574/72 af 21. marts 1972 (EFT 1972 I, s. 149). Tredje kapitel i fjerde afsnit i sidstnævnte forordning bærer overskriften »Invaliditet, alderdom og dødsfald (pensioner)«. I dette kapitel finder vi artikel 40, hvori det udtrykkeligt bestemmes, at en medlemsstats institution ved fastsættelsen af *invaliditetsgraden* (i den tyske version: der Grad der Erwerbsminderung) skal tage sådanne lægelige dokumenter og erklæringer i betragtning samt administrative oplysninger, som institutionen har indhentet fra enhver anden medlemsstat.

I øvrigt viser også et blik på medlemsstaternes retssystemer, at denne fortolkning af artikel 73 er korrekt. Allerede ifølge international sprogbrug sættes invaliditet til stadighed i sammenhæng med erhvervsevnen og ikke med evnen til at finde sig til rette i samfundet, (jf. Brackmann, Handbuch der Sozialversicherung, bind III, s. 666 x, samt de forskellige leksika på dette område). Specielt i tysk

ret finder vi i Gesetz über die Versorgung der Beamten und Richter in Bund und Länder (Beamtenversorgungsgesetz) af 24. august 1976 (Bundesgesetzblatt I, s. 2485) (lov om pensioner m.v. til tjenestemænd og dommere i forbundsstaten og delstaterne) bestemmelser om social sikring i forbindelse med ulykkestilfælde, som kan sammenlignes med reglerne i tjenestemandsvedtægten. Ifølge den tyske lovs § 35 skal der ydes en kompensation (Unfallausgleich), når »skadelidtes *erhvervsevne* som følge af ulykkestilfælde i tjenesten er væsentlig nedsat i længere tid end seks måneder . . .« og kompensationen skal ydes »så længe tilstanden varer ved«. Ifølge § 35, stk. 2, skal »nedsættelse af erhvervsevnen« bedømmes »efter det fysiske handicap i beskæftigelsesforhold i almindelighed«. Ifølge § 43 ydes der »en tjenestemand, der kommer til skade ved en ulykke i tjenesten [under udførelse af en tjenstlig handling, som er forbundet med særlig livsfare], ud over pension ved tjenesteforholdets ophør, en engangsydelse i anledning af ulykkestilfældet . . . når tjenestemandens erhvervsevne er nedsat som følge af ulykken«. Disse bestemmelser viser, at kompensationens størrelse også i national ret gøres afhængig af, i hvilken grad erhvervsevnen er nedsat. Endvidere anvendes i forbindelse med § 35 i Beamtenversorgungsgesetz de bestemmelser, der i form af direktiver (Richtlinien) (generelle gennemførelsesbestemmelser) er udstedt til den tilsvarende bestemmelse i Bundesbeamtengesetz § 139, som nu er afløst af den nævnte § 35 i Beamtenversorgungsgesetz (gengivet i Plog-Wiedow, Kommentar Bundesbeamtengesetz, § 139). I direktiv nr. 3 bestemmes det, at »den på følgerne af ulykken i tjenesten beroende nedsættelse af erhvervsevnen udtrykkes i procentdele af skadelidtes erhvervsevne, dvs. at erhvervsevnen sættes lig med 100 %«. Endelig indeholder direktiv nr. 8 — på samme måde som den af Kommissionen undertegnede forsikringspolice og de bestemmelser, der er udstedt i medfør af vedtægtens artikel 73 — en tabel, som for bestemte legemsskader indeholder detaljerede mindsteprocentsatser, uden at der sondres mellem forskellige erhverv. Formålet med disse bestemmelser, der klart vedrører erhvervsevnen, er at give skadelidte kompensation for skadevirkningerne i forbindelse med enhver form for arbejde, nemlig en kompensation, som udmåles efter en standardiseret procentsats. Dette eksempel viser navnlig, at der ikke kan lægges vægt på det af Kommissionen fremsatte argument om, at det af tilstedeværelsen af en tabel med faste procentsatser, der gælder uafhængigt af den enkeltes erhverv, kan udledes, at de anførte satser ikke kan vedrøre den erhvervsmæssige beskæftigelse. Også i fransk ret findes der en tilsvarende tabel for så vidt angår social sikring af tjenestemænd, der rammes af ulykkestilfælde. I lov nr. 64-1339 af 26. december 1964 om en reform af loven om alderspension til tjenestemænd i civiletaterne og i militæret (loi portant réforme du code des pensions civiles et militaires de retraite) hedder det i artikel L. 27, i afdeling 5 under overskriften invaliditet:

»En tjenestemand i civiletaterne, som vedvarende er ude af stand til at gøre tjeneste som følge af skader efter læsioner eller sygdom . . . kan udtræde af tjenesten på et tidligere tidspunkt . . .«

Det hedder derefter i artikel L. 28:

»Den tjenestemand i civiletaterne, der udtræder af tjenesten under de i artikel L. 27 nævnte omstændigheder, har ret til en livsvarig invaliderente, som kan oppebæres samtidig med den for tjenesten optjente pension.

Invaliderentens størrelse fastsættes til en brøkdel af den i artikel L. 15 nævnte grundløn, således at den svarer til invaliditetsgraden.

Invaliditetsgraden fastsættes under hensyn til en vejledende tabel, der udstedes ved dekret.«

Til gennemførelse af artikel L. 28 hedder det i artikel 1 i dekret nr. 68-756 af 13. august 1968:

»Invaliditetsgraden for tjenestemænd i civiletaterne, der har pådraget sig en invaliditet under udførelsen af deres hverv, fastsættes efter den vejledende invaliditetstabel, der findes som bilag til dette dekret.«

Den vejledende tabel indeholder ligeledes en meget detaljeret fortegnelse over de fysiske og psykiske skader og den dertil svarende invaliditetsgrad, som kun må variere inden for en meget begrænset procentsats. I nr. I, tredje stk., hedder det bl.a.:

»Der må imidlertid ved fastsættelsen af invaliditetsgraden under ingen omstændigheder tages hensyn til visse omstændigheder, såsom tjenestemandens alder, arten af hans beskæftigelse, . . . etc.«

Også i belgisk ret fastsættes pensionen i anledning af vedvarende invaliditet i forhold til en anerkendt procentsats for vedvarende, delvis invaliditet, jf. artikel 4 i loven af 3. juli 1967 »sur la réparation des dommages résultant des accidents du travail, des accidents survenus sur le chemin du travail et des maladies professionnelles dans le secteur public« (lov om erstatning for skader som følge af arbejdsulykker, ulykker på vej til og fra arbejdsstedet og erhvervssygdomme inden for den offentlige sektor«. I den dertil hørende »Rapport au Roi« (forelæggelsesdokument til kongen i forbindelse med stadfæstelsen) præciseres det endvidere, at alle aspekter af skaden skal tages i betragtning ved fastsættelsen af invaliditetsgraden, hvilket ifølge lovens forarbejder særlig gælder »karakteren af de fysiologiske læsioner, forringelsen af indtjeningsevnen, dueligheden til at udføre hvervet, beskæftigelsens art og faste karakter« (Document Sénat nr. 314, Sess. 1966-1967, s. 21).

Disse eksempler viser, at invaliditetsgraden også i medlemsstaterne opfattes som en funktion af forringelsen i erhvervsmæssig henseende. At ydelsen i nogle af medlemsstaterne tilkendes i form af en renteydelse, spiller i denne forbindelse ingen rolle, idet der også ifølge tjenestemandsvedtægtens artikel 73, stk. 2, i stedet for et engangsbeløb kan udbetales en livrente. Heller ikke den omstændighed, at der f.eks. ifølge tabellerne i tysk og fransk ret i forbindelse med fastsættelsen af invaliditetsgraden overlades et vist spillerum til den institution, der skal udrede ydelserne, medens der ifølge tabellerne i forsikringspolicen og i gennemførelsesbestemmelserne af 1. januar 1977 gælder faste procentsatser, kan anføres til støtte for, der her skulle være en relevant forskel. Det afgørende er udelukkende, at der i begge tilfælde ikke må lægges vægt på den specielle beskæftigelse, som skadelidte har udført. På denne måde må i øvrigt også den af Kommissionen fremhævede bestemmelse i forsikringspolicens artikel 9, litra b), forstås, idet det dér hedder, at invaliditetsgraden — i de tilfælde af vedvarende, delvis invaliditet, som ikke er nævnt i tabellen — skal fastsættes i analogi med angivelserne i tabellen, uden at den forsikredes erhverv må tages i betragtning. Det er ligeledes irrelevant, at den sikring, der ydes i henhold til artikel 73, ikke alene omfatter ulykkestilfælde i tjenesten, men også i privatlivet, idet det ikke har indvirkning på formålet med sikringsordningen — nemlig at yde kompensation for nedsat erhvervsevne — at årsagerne er forskellige.

Som afslutning når jeg derfor til det resultat, at udmålingen af invaliditetsgraden i medfør af tjenestemandsvedtægtens artikel 73 skal foretages i forhold til nedsættelsen af erhvervsevnen. Nedsættelsen af erhvervsevnen skal i denne forbindelse være udtryk for, i hvilket omfang en person af helbredsårsager er udelukket fra erhvervsmæssig beskæftigelse. Dette resultat støttes især af artikel 14 i bestemmelserne af 1. januar 1977, hvorefter der på visse betingelser ydes

erstatning til tjenestemanden for »enhver varig beskadigelse eller misdannelse, der, selv om den ikke påvirker tjenestemandens arbejdsevne, skader hans fysiske integretet og forvolder faktisk skade på hans forhold til omverdenen«. Ifølge artikel 14, stk. 2, beregnes denne erstatning »ved en *analog anvendelse* af satserne i de i artikel 12 nævnte invaliditetstabeller«. Denne bestemmelse indeholder helt åbenbart en særregel for sådanne tilfælde, hvor erhvervsevnen, som i øvrigt er det afgørende moment, ikke er nedsat, og det bestemmes derfor også kun, at invaliditetstabellen skal anvendes analogt.

Dette resultat kan heller ikke — som hævdet af Kommissionen — anfægtes under henvisning til artikel 2 i bestemmelserne af 1. januar 1977, idet denne bestemmelse udelukkende indeholder en definition af ulykkesbegrebet og i denne forbindelse naturligvis er baseret på en fysisk eller psykisk skåde, uden at bestemmelsen siger noget om, hvorfor den i artikel 73 omhandlede ydelse skal erlægges.

3. Hermed kommer jeg til det yderligere spørgsmål, om der i forbindelse med fastsættelsen af invaliditetsgraden også skal tages hensyn til psykiske skader, som ikke står i forbindelse med de intellektuelle evner.

Kommissionen har gjort gældende, at forstyrrelser på det emotionelle område ikke er omfattet af anvendelsesområdet for vedtægtens artikel 73. I invaliditetstabellerne i forsikringspolicen og i bestemmelserne af 1. januar 1977 omtales nemlig kun *én* form for psykisk forstyrrelse, nemlig uhelbredelig sindssygdom, der som bekendt må henregnes til det intellektuelle og ikke til det emotionelle område. Det må ifølge Kommissionens opfattelse derfor være udelukket at fastsætte invaliditetsgraden ved hjælp af en analogi for emotionelle forstyrrelser. Skader af denne art er i øvrigt en uundgåelig følge af enhver vedvarende fysisk læsion, og er derfor allerede indregnet i de angivne maksimalsatser. I forbindelse med tabellerne er det desuden bestemt, at de enkelte erstatninger — når en og samme ulykke medfører flere former for invaliditet — ganske vist skal sammenlægges, men at den samlede erstatning ikke kan overstige det forholdsmæssige beløb, som er sikret ved totalt tab af brugen af den læderede legemsdel eller det læderede organ. Tab af en fod kan imidlertid ifølge invaliditetstabellerne højst ansættes til 40 %.

Hertil kan det siges, at det følger af Domstolens praksis (jf. sag 101/74, Dietrich Kurrer mod Rådet, dom af 26. 2. 1976, Sml. 1976, s. 259) at bestemmelserne i en forsikring, som administrationen har tegnet i mangel af en efter fælles overenskomst mellem institutionerne truffet ordning, i tilfælde af uoverensstemmelse med vedtægten ikke kan fortrænge rettigheder, som tilkommer en tjenestemand direkte på grundlag af vedtægten. Den efter gensidig overenskomst trufne ordning var imidlertid som bekendt endnu ikke trådt i kraft, da ulykken skete, og kan derfor kun anvendes som et subsidiært hjælpemiddel ved fortolkningen af vedtægten.

Som vi har set, skal der ved fastsættelsen af invaliditetsgraden lægges vægt på nedsættelsen af erhvervsevnen. Erhvervsevnen er imidlertid nødvendigvis nedsat, når der indtræder et tab af eller en forstyrrelse af en del af de normale legemlige og psykiske funktioner som helhed, og dette gælder så meget desto mere, jo flere funktioner der er tale om. Heraf følger, at også enhver form for psykiske

bivirkninger som følge af skader kan føre til, at erhvervsevnen forringes, og at psykiske forstyrrelser, som indvirker på sindstilstanden, derfor skal tages i betragtning, selv om de ikke er anført i de nævnte tabeller. Da der ikke findes nogen målestok på dette område, er det naturligvis ikke let at udmåle skadens omfang, og man må derfor gribe til selvstændigt fastsatte procentdele i forhold til den særlige situation i det konkrete tilfælde.

Dette bekræftes i øvrigt også, hvis man kaster et blik på såvel tysk som fransk ret. I direktiv nr. 6 til § 139 i den tyske Beamtengesetz, der som allerede nævnt også finder anvendelse på den nugældende Beamtenversorgungsgesetz, bestemmes det udtrykkeligt, at der ud over de fysiske forhold også skal tages hensyn til følgerne af psykiske bivirkninger og af smerter. Ifølge den allerede omtalte franske invaliditetstabels kapitel III, nr. X, skal der udtrykkeligt tages hensyn til neuroser.

I nærværende tilfælde har dr. Bellini som vidne klart udtalt, at sagsøgerens emotionelt betingede handicap med henblik på arbejdsdygtigheden er på 100 % og for så vidt må sidestilles med den i tabellerne nævnte uhelbredelige sindssygdom. For mig at se er der derfor ingen tvivl om, at parterne inden for rammerne af voldgiftsproceduren er bundet af denne erklæring fra voldgiftsmanden.

4. Efter min opfattelse kan i særdeleshed de af Kommissionen fremsatte indvendinger med hensyn til årsagsforbindelsen mellem ulykken og de indtrådte følgevirkninger ikke ændre noget heri. Som vidne har dr. Bellini over for os endnu en gang bekræftet, hvad han allerede gav udtryk for i sin skrivelse af 26. marts 1977 til Kommissionen, nemlig at den sindstilstand, der bevirker, at det er umuligt for sagsøgeren overhovedet at arbejde længere, allerede var indtrådt, før der i slutningen af 1973 blev konstateret angreb af brystkræft. Det står herefter fast, at sidstnævnte sygdom ikke har ført til, at årsagsforbindelsen er afbrudt.

Efter min opfattelse er det heller ikke påkrævet, at vi behandler det — indrømmer jeg — prekære spørgsmål, om ikke en årsagsforbindelse er udelukket som følge af, at de som følge af ulykken opståede psykiske skader blev fremmet af allerede tilstedeværende sygdomsanlæg, et problem som i national ret på dette område er kendt som spørgsmålet om, hvorvidt en svækkelse af skadelidtes konstitution har medvirket til skaden. Kommissionen har nemlig ikke været i stand til at fremsætte begrundede anbringender til støtte for at antage, at der skulle foreligge en sådan konstitutionsbetinget lidelse. Som vi derimod har hørt fra sagsøgerens side, var hun, før hun indtrådte i De europæiske Fællesskabers tjeneste, i længere tid beskæftiget i den italienske stats tjeneste uden at være nævneværdigt syg. Heller ikke ved den lægeundersøgelse, hun blev underkastet i forbindelse med ansættelsen ved De europæiske Fællesskaber, blev der konstateret tegn på en psykisk lidelse. Herefter må udgangspunktet være, at selv hvis der skulle have foreligget en svækket konstitution, før ulykken indtrådte, måtte denne lidelse betragtes som så ringe, at en årsagsforbindelse — efter alle læreregler på dette område — ikke kan udelukkes af denne grund.

Sammenfattende er jeg derfor overbevist om, at Kommissionen for De europæiske Fællesskaber må tilpligtes at fuldbyrde dr. Bellini's voldgiftsafgørelse af 26. oktober 1976. Jeg behøver derfor

ikke at omtale sagsøgerens subsidiære påstand om, at det anerkendes, at hendes psykiske helbredstilstand er forringet med 60 %. Såfremt Domstolen imidlertid ikke skulle følge min opfattelse, men nå frem til, at den invaliditetsgrad, der skal fastsættes i henhold til vedtægtens artikel 73, skal udmåles på grundlag af forringelsen af den almindelige evne til at finde sig til rette i tilværelsen, må den i betragtning af det øvrige, jeg har anført, give sagsøgeren medhold i de af dr. Bellini nævnte 60 %

5. Hermed kan jeg gå over til den sidste del af påstanden, som går ud på, at Kommissionen tilpligtes at svare renter med 5 % af det beløb, der skal beregnes i medfør af artikel 73, dog ikke af det allerede udbetalte, nemlig et beløb svarende til en invaliditet på 15 %.

Sagsøgeren har anført, at beløbet forfalder til betaling fra ulykkestidspunktet, og at det dermed også skal forrentes fra dette tidspunkt. Efter Kommissionens opfattelse gælder dette i givet fald først fra dómafsigelsen, og beløbet skal derfor først forrentes fra dette tidspunkt.

Ifølge Domstolens praksis (jf. sag 101/74, Dietrich Kurrer mod Rådet, og sag 115/76, Leonardo Leonardini mod Kommissionen, dom af 16. 3. 1978, Sml. 1978, s. 735) skal krav inden for rammerne af den sociale sikringsordning forrentes — også selv om rentetilsvaret hverken er nævnt udtrykkeligt i vedtægten eller i forsikringspolicen — såfremt en sagsøger kan bevise, at den i forbindelse med udbetalingen af erstatningen indtrådte forsinkelse er et ansvarspådragende, culpøst forhold fra sagsøgtes side, hvorved der også faktisk er forvoldt sagsøgeren et tab. Jeg tror derfor ikke, at jeg særligt behøver at fremhæve, at ydelsen naturligvis ikke forfalder til betaling fra ulykkestidspunktet, og at Kommissionen derfor for så vidt heller ikke handlede culpøst, når den i betragtning af den vanskeligt konstaterbare invaliditetsgrad ikke straks besluttede sig til at betale. Da der på den anden side mellem ulykken den 3. januar 1968 og nu er gået mere end 11 år, forekommer det mig at være rimeligt i betragtning af sagens forløb at rejse spørgsmålet, om ikke Kommissionen som anført af sagsøgeren culpøst har forhalet udbetalingen.

Det kan i denne forbindelse ikke lades ude af betragtning, at heller ikke sagsøgeren altid har udvist den omhu, som var nødvendig for at undgå de til sagens behandling knyttede vanskeligheder. Således har sagsøgeren f.eks. i forbindelse med det efter fælles overenskomst stillede spørgsmål af 18. juli 1974 til dr. Vita som den første voldgiftslæge åbenbart ikke insisteret på, at der udtrykkeligt blev spurgt om graden af den psykiske skade. Efter at dr. Vitas erklæring af 21. februar 1975 — hvori skaden blev anslået til 15 % — forelå, kunne det derfor heller ikke forlanges af Kommissionen, at den frivilligt udbetalte en højere ydelse for de påståede psykiske skader. Senest fra det tidspunkt, hvor der forelå en anden, for begge parter bindende voldgiftsafgørelse fra dr. Bellini — som Kommissionen fik kendskab til den 30. oktober 1976 — stod det imidlertid fast, at »de psykiske skader, som frk. B. lider af, og som umiddelbart og udelukkende må føres tilbage til ulykken i Luxembourg den 3. januar 1968 [har] ført til en vedvarende, fuldstændig invaliditet«. Sagsøgeren forlangte kort tid efter, nemlig den 1. december 1976, at

Kommissionen fuldbyrdede voldgiftsafgørelsen, dvs. at hun fremsatte påkrav. Først den 3. februar 1977 stillede Kommissionen derpå voldgiftsmanden spørgsmål om en eventuel sammenhæng mellem den psykiske skade og kræftsygdommen, og den rejste først på ny tvivl herom den 6. oktober 1977, dvs. efter at dr. Bellini havde besvaret spørgsmålet benægtende, og altså næsten et år efter voldgiftsafgørelsen. Denne henholdende adfærd er efter min opfattelse udtryk for en efterladenhed, som udelukkende må lægges Kommissionen til last.

Jeg når derfor til det resultat, at det vil være i overensstemmelse med billighed at pålægge Kommissionen at svare morarenter fra den 1. december 1976. Det er navnlig påkrævet at anvende den af sagsøgeren påståede rentesats på 5 % for at udligne det tab, som sagsøgeren har lidt som følge af, at hun ikke har oppebåret normal bankrente, og som følge af den stadige pengeforringelse.

III — Jeg fremsætter derfor følgende forslag til afgørelse:

1. Kommissionens stiltiende afvisning af sagsøgerens begæring af 1. december 1976 og af hendes klage af 20. juni 1977 vedrørende fuldbyrdelsen af dr. Bellini's voldgiftsafgørelse af 26. oktober 1976 annulleres, og det pålægges Kommissionen for De europæiske Fællesskaber til gennemførelse af nævnte voldgiftsafgørelse at udbetale sagsøgeren et beløb, som beregnes i medfør af tjenestemandsvedtægtens artikel 73, og som svarer til en invaliditetsgrad på 100 %, dog med fradrag af det allerede udbetalte forskud, der er beregnet på grundlag af en invaliditetsgrad på 15 %.

2. Det pålægges Kommissionen at svare morarenter med 5 % af det beregnede beløb fra den 1. december 1976, og

3. Kommissionen tilpligtes at afholde sagens omkostninger.